

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

DOI: 10.34015/2523-4552.2026.2.02

УДК 347.91.

Бонтлаб В. В.,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного, трудового
та економічного права, Академія праці,
соціальних відносин і туризму*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9153-9516>

ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ЯК ГОЛОВНИЙ ОРІЄНТИР СПРАВЕДЛИВОГО РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

Статтю присвячено комплексному доктринальному дослідженню основного завдання цивільного судочинства як ключового орієнтира справедливого розгляду справ. Обґрунтовано, що основне завдання цивільного судочинства є не декларативним вектором, а законодавчим імперативом. Доведено, що його трикомпонентна структура (справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд) виступає головним орієнтиром правосуддя, який має превалювати над будь-яким процесуальним формалізмом задля досягнення кінцевої мети – ефективного відновлення порушених прав. Розкрито сутність справедливого судового розгляду справ з урахуванням судової практики. Автором запропоноване власне розуміння завдання цивільного судочинства, а саме як законодавчо закріпленого імперативу, що полягає у розгляді та вирішенні цивільних справ задля досягнення кінцевої мети – ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів. Зміст цього завдання визначено у вигляді трикомпонентної структури, елементи якої перебувають у нерозривному зв'язку: справедливість, неупередженість та своєчасність.

На основі аналізу праць вітчизняних науковців та прецедентної практики Європейського суду з прав людини доведено, що дотримання права на справедливий судовий розгляд є запорукою стабільності держави, а його порушення нівелює сутність ефективного відновлення порушених прав особи.

Зроблено висновок, що законодавчо закріплені завдання цивільного судочинства виступають фундаментальним орієнтиром та критерієм забезпечення справедливого розгляду справ.

Ключові слова: цивільне судочинство, завдання цивільного судочинства, судовий розгляд, справедливість, неупередженість, ЄКПЛ.

Постановка проблеми. Право на справедливий судовий розгляд є одним із основних прав людини, що належить кожній людині, незалежно від раси, походження, соціального статусу, місця проживання, матеріального становища тощо. Кожна держава може продемонструвати ознаки демократичної держави, що керується законом, як декларативно, так і практично, лише за умови дотримання права на справедливий судовий розгляд. Недотримання цього права становить загрозу для стабільності держави, на що неодноразово наголошував Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ), а також є порушенням основних прав людини [1].

Сучасна доктрина цивільного процесуального права України перебуває на етапі глибокої трансформації. Перехід вітчизняної доктрини від радянської ідеології до концепту забезпечення дієвого правового захисту вимагає переосмислення фундаментальних засад. В умовах правового режиму воєнного стану та майбутнього повоєнного відновлення запит суспільства на справедливість є безпрецедентно високим. Відтак, нагальним науковим завданням є формування цілісної концепції, яка б обґрунтувала статус завдань цивільного судочинства не як декларативних гасел, а як нормативного фільтра та єдиного законного орієнтира для гарантування особі права на справедливий судовий розгляд.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика визначення мети та завдань цивільного судочинства, а також права на спра-

ведливий судовий розгляд завжди перебувала в епіцентрі уваги вітчизняної та зарубіжної процесуальної науки. Фундаментальні засади завдання цивільного судочинства розкрито в класичних працях таких українських вчених, як Н. Ю. Голубевої, М. Гетьманцева, О. В. Гетьманцева, О. Братель, О. С. Захарової та інш.

Водночас, оскільки концепт справедливого судового розгляду є універсальною європейською цінністю, осмислення цієї проблематики неможливе без звернення до зарубіжної доктрини. Системний аналіз права на справедливий суд та його елементів розкрито у праці Ewa Szuber-Bednarz «The right to a fair trial in the ECHR» та Leigh L. H. у праці «The Right to a Fair Trial and the European Convention on Human Rights».

Постановка завдання. Метою статті є здійснення теоретико-практичного аналізу завдань цивільного судочинства крізь призму права на справедливий судовий розгляд, характеристика основних елементів завдання цивільного судочинства з урахуванням положень ст.6 Європейської конвенції про захист прав і основоположних свобод людини (далі – Конвенція).

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 2 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) «завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ, метою чого є захист порушених невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних

осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави» [2]. Ця законодавча формула не є просто декларативною, а становить собою фундаментальну основу цивільного судочинства та має практичне значення. Вона виступає як орієнтир та головний критерій оцінки якості здійснення правосуддя.

В. Короленко, виходячи із лексичної конструкції викладення завдань цивільного судочинства, пропонує виділяти такі завдання: справедливий розгляд цивільних справ; справедливе вирішення цивільних справ; неупереджений розгляд цивільних справ; неупереджене вирішення цивільних справ; своєчасний розгляд цивільних справ; своєчасне вирішення цивільних справ [3, с. 97]. На нашу думку, даний підхід будується виключно на лексичному розборі тексту норми, що призводить до штучного дроблення єдиного правового явища на шість окремих завдань.

Аналіз статті 2 ЦПК України в науковому колі провокує осмислення і інших питань, а саме як завдання цивільного судочинства трансформуються в його мету, а також як завдання співвідносяться з метою цивільного судочинства [4, с. 4]. О. С. Захарова зазначає, що ототожнення мети і завдання судочинства певною мірою продукується проблемами тлумачення цих слів фахівцями-дослідниками синонімічних рядів. З іншого боку, дослідники права не можуть робити висновків без урахування загальновідомих об'єктивних законів поведінки і діяльності людини та соціуму загалом, співвідношення понять «мета», «завдання» у загальноновизнаних і сталих філософських

дослідженнях [5, с. 11]. Як відзначає О. В. Гетманцев, мета і завдання об'єднані у змісті цієї статті, оскільки важливість використання двох понять пов'язана з подвійною сутністю цільових настанов, зумовлених послідовним розвитком цивільного процесу як нормативної моделі розгляду абстрактної цивільної справи. Тому, продовжує науковець, мета і завдання співвідносяться між собою як загальне і конкретне: мета тут акумулює завдання правосуддя в цивільному судочинстві, які, у свою чергу, виступають процесуальними засобами реалізації мети [6, с. 51]. Протилежну думку висловлює О. Братель, переконуючи, що подальша вказівка на мету цивільного судочинства призводить до фактичного дублювання змісту з іншими нормами. Так, вчений переконує, що з метою усунення наявної правової суперечності законодавцю достатньо було б обмежитись виключно перерахуванням завдань цивільного судочинства у вигляді «справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду цивільних справ». Вказані завдання повинні виступати керівними та імперативними орієнтирами в діяльності суддів [4, с. 5]. Ми вважаємо, що підхід О. С. Захарової та О. В. Гетьманцева є найбільш доктринально виваженим. Підтримуємо позицію, що досягається співвідношення мети і завдання як «загального і конкретного», тому що неможливо досягти мети, не виконавши завдання.

Слід зауважити, що сама конструкція чинної ст. 2 ЦПК України повністю повторює стару редакцію ст. 1 ЦПК України. Досліджуючи статтю 2 ЦПК України, варто звернути увагу на ґрунтовні висновки

Н. Ю. Голубевої. Аналізуючи законодавчі дефініції, дослідниця виокремлює чотири ключові аспекти: 1) основною метою цивільного судочинства є ефективний захист прав, свобод і законних інтересів осіб, справи яких стали предметом судового розгляду та, коли ці права, свободи чи інтереси порушені, невизнані або оспорується; 2) об'єктом судового захисту визнаються права, свободи чи інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб, інтереси держави; 3) цей захист відбувається за визнаними стандартами судочинства: розгляд і вирішення цивільних справ має бути справедливим, неупередженим та своєчасним; 4) завдання цивільного судочинства превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі [7, с. 5]. Таким чином, погоджуючись із наведеними висновками, можна стверджувати, що завдання цивільного судочинства виступають не просто вектором руху, а імперативним орієнтиром, який має превалювати над будь-яким процесуальним формалізмом заради досягнення головної мети – ефективного відновлення порушеного права.

Основне завдання цивільного судочинства слід розглядати як законодавчо закріплений імператив, що полягає у розгляді та вирішенні цивільних справ задля досягнення кінцевої мети – ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів. Зміст цього завдання має складну, трикомпонентну структуру, елементи якої перебувають у нерозривному зв'язку: справедливість, неупередженість та своєчасність. Так, основне завдання цивільного судочинства виступає головним орієнтиром

справедливого розгляду цивільних справ.

Справедливість у цивільному судочинстві є багатовимірною категорією, що охоплює різні аспекти. Перші загальні уявлення про справедливість з'явилися в епоху Античності. Так, передбачалось, що справедливість – це саме те поняття, з яким пов'язується як походження держави («без насіння справедливості у людини не виникла б сама держава» Цицерон), її існування («де немає справедливості, там немає і держави» Цицерон), так і «уявлення про державу» в розумінні її призначення (держава створюється для того, «щоб жити щасливо» Аристотель). Одним із важливих завдань, яке покладається на владу в державі, полягає у тому, щоб вона вирішила, що є «справедливим у взаємних стосунках громадян між собою» [8, с. 117].

Національне законодавство не розкриває зміст справедливого судового розгляду в окремій нормі. Як зазначають В. В. Комаров та Н. Ю. Сакара, право на справедливий судовий розгляд слід аналізувати у широкому та вузькому значенні. У широкому значенні це право закріплено в п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року (далі - Конвенція), воно ототожнюється з правом на доступ до правосуддя, тобто кожна особа мусить мати можливість ініціювати судовий розгляд справи щодо своїх цивільних прав і свобод та отримати справедливий і ефективний судовий захист. Також особа мусить мати безпосередній доступ, не обтяжений якимись юридичними чи фактичними перешкодами, до судової установи, а розгляд справи має відбуватися з додержанням усіх

вимог, передбачених п. 1 ст. 6 Конвенції. У вузькому значенні право на справедливий судовий розгляд охоплює лише вимогу «справедливої процедури», яка в тексті статті Конвенції про захист прав людини та основних свобод використовується поряд з вимогами незалежності та безсторонності суду і публічності й розумності строку судового розгляду [9].

Н. Ю. Голубєва переконує, що справедливий розгляд цивільних справ - забезпечується на основі правильного встановлення фактичних обставин справи, їх юридичної оцінки, правильного тлумачення норм, що застосовуються. Крім того, науковиця зазначає, що складовими «права на справедливий судовий розгляд» є «право на суд» разом із правом на доступ до суду, тобто правом звертатися до суду з цивільними скаргами (Голдер проти Сполученого Королівства, § 36) [7].

Відповідно до статті 6 Конвенції, яку Україна ратифікувала відповідно до Закону «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 і 11 до Конвенції» від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР «кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом» [10]. Таким чином, дана норма гарантує кожному право на справедливий судовий розгляд.

Слід зазначити, що право на справедливий судовий розгляд є комплексним поняттям, яке складається з сукупності елементів. Дані елементи відображені у п. 1 ст. 6

Конвенції та у практиці ЄСПЛ. Прецедентна практика ЄСПЛ стала основним інструментом офіційного тлумачення положень Конвенції. На сьогодні аналіз рішень ЄСПЛ є майже обов'язковим для визначення таких понять, як «незалежність суду», «неупередженість», «розумний строк», «правова визначеність» тощо.

У рішенні від 23 жовтня 1990 року ЄСПЛ наголосив, що «право на справедливий суд посідає настільки важливе місце в демократичному суспільстві, що немає жодних підстав для обмежувального тлумачення статті 6, пункту 1 Конвенції. Відповідність духу Конвенції вимагає, щоб слово «розгляд» не тлумачилося надто технічно, а щоб йому надавалося змістовне, а не формальне значення». Більше того, у рішенні Європейського суду з прав людини від 28 червня 2005 року було підкреслено, що «право на справедливий судовий розгляд посідає настільки важливе місце в демократичному суспільстві, що немає жодних підстав для обмежувального тлумачення статті 6, пункту 1 Конвенції (...)» [11].

ЄСПЛ підкреслює, що ст. 6 § 1 Конвенції гарантує тільки «процесуальну» справедливість, що на практиці розуміється як змагальні провадження, у процесі яких у суді на рівних засадах заслуховуються аргументи сторін (Star Cate Epilekta Gevmata та інші проти Греції). Справедливість проваджень завжди оцінюється їх розглядом узагалом для того, щоб окрема помилка не порушувала справедливість усього провадження (Миролюбов та інші проти Латвії, § 103) [7].

Повертаючись до тріади елементів завдання цивільного судочин-

ства «справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд» національного законодавства, то слід зауважити, що це є імплементацією положень статті 6 Конвенції. Практика ЄСПЛ переконливо доводить, що процесуальний та матеріальний виміри справедливості є нерозривними.

Так, стаття 6 Конвенції гарантує право на розгляд справи у суді протягом розумного строку. Як у цивільному, так і в кримінальному судочинстві це дало поштовх до формування значного масиву судової практики, і тут можна розглянути основні її риси. По-перше, швидкість має бути збалансована зі справедливістю; по-друге, держава не може посилатися як на виправдання на недостатність заходів, яких вона вжила для забезпечення швидкого судового розгляду.

Як у цивільних, так і в кримінальних провадженнях ЄСПЛ і Комісія зазначали, що розумність тривалості провадження має оцінюватися з урахуванням обставин справи та її складності, поведінки сторін та органів, які розглядають справу (*Scopelletti v. Italy*, (1993); *Olsson v. Sweden*(No.2), (1992); *König v. Federal Republic of Germany*, (1978); *App. No. 9604/81 v. Germany*, (1983) 5 E.H.R.R. 587) Також можна враховувати особливе становище позивача у цивільній справі. До прикладу, у справі «Дема проти Франції» суд постановив, що для визначення того, чи було дотримано гарантії швидкого судового розгляду, доречно враховувати скорочену тривалість життя позивача, який заразився ВІЛ внаслідок переливання забрудненої крові [13].

Стаття 6 також передбачає, що питання, до яких вона застосовуєть-

ся, розглядаються незалежним та безстороннім судом, встановленим законом. Незалежність та безсторонність – це різні цінності. Орган може бути безстороннім, навіть якщо він не є незалежним, і, звичайно, він може бути незалежним, не будучи безстороннім. Існує значна кількість судової практики, що стосується цих питань, яким, знову ж таки, можна надати лише короткий огляд. Визначаючи, чи можна вважати орган незалежним, Суд враховує: спосіб призначення його членів, тривалість їхніх повноважень, наявність гарантій від зовнішнього тиску та питання, чи орган має видимість незалежності. Відсутність формального визнання незмінюваності судді сама по собі не означає відсутність незалежності за умови, що незалежність визнається фактично та що інші необхідні гарантії присутні (*Campbell and Fell v. United Kingdom*, (1984)) [13].

Щодо неупередженості Суд розрізняє суб'єктивну та об'єктивну неупередженість. У справі «Де Куббер проти Бельгії» Суд розглянув ці окремі елементи неупередженості. Щодо першого, особиста неупередженість судді вважається доведеною, доки не буде надано доказів протилежного. Щодо останньої, питання полягає в тому, чи порушено видимість неупередженості. Щоб довести упередженість, заявник повинен показати не лише, що він побоювався упередженості, але й що можливість такої упередженості може бути об'єктивно обґрунтована. Ці принципи застосовуватимуться як до цивільних, так і до кримінальних проваджень, хоча більшість наведених прикладів насправді стосуються кримінальних проваджень [13].

У національному законодавстві неупередженість суду не згадується на конституційному рівні як окрема засада судочинства. Водночас згадку про необхідність розгляду справ неупереджено наведено в тексті присяги судді (ч. 1ст. 57 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), а справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ визнається завданням цивільного судочинства (ч. 1 ст. 2 ЦПК України) [14, с. 48].

Наостанок слід зазначити, що завдання цивільного судочинства тісно пов'язані із принципами цивільного судочинства та пронизують всі його норми, а в деяких виступають критерієм тієї чи іншої поведінки чи їх оцінки [7]. Так, умовою об'єднання і роз'єднання позовів також виступає сприяння виконанню завдання цивільного судочинства (ст. 188 ЦПК). Завданню цивільного судочинства має відповідати судові рішення, а саме «судове рішення має відповідати завданню цивільного

судочинства, визначеному цим Кодексом» (ст. 263 ЦПК) тощо [2].

Висновки. Підсумовуючи проведене дослідження, можна стверджувати, що основне завдання цивільного судочинства, зафіксоване у статті 2 ЦПК України, є орієнтиром, що визначає зміст і спрямованість усієї діяльності суду.

Основне завдання цивільного судочинства слід розглядати як законодавчо закріплений імператив, що полягає у розгляді та вирішенні цивільних справ задля досягнення кінцевої мети – ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів. Зміст цього завдання має трикомпонентну структуру, елементи якої перебувають у нерозривному зв'язку: справедливість, неупередженість та своєчасність.

Таким чином, завдання цивільного судочинства є головним орієнтиром справедливого судового розгляду.

Список використаних джерел

1. Szuber-Bednarz E. T. The right to a fair trial in the ECHR judicature. *Studia Administracji i Bezpieczeństwa*. 2021. Vol. 10, no. 10. P. 17–27. DOI: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.6235>
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV : станом на 31 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 10.04.2026).
3. Короленко В. Медіація під час судового провадження в контексті справедливості розгляду і вирішення цивільних справ. *Приватне право і підприємство*. 2024. № 24. С. 95–103. DOI: <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24.13>
4. Братель О. Новий погляд на проблемні питання визначення завдань та мети цивільного судочинства. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4 (242). С. 3–12.
5. Захарова О. С. До проблеми визначення завдань цивільного судочинства. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2013. № 6 (15). С. 61–67.
6. Гетманцев О. В. Поняття, мета та завдання цивільного судочинства: Цивільний процес України : підручник. За заг. ред. д.ю.н., доцента М. М. Ясинка. К. : Алерта, 2014. 744 с.

7. Голубева Н. Ю. Завдання цивільного судочинства: поняття та зміст. *Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. ім. Ю. С. Червоного (Одеса, 13 груд. 2019 р.) / за заг. ред. д.ю.н., професора Н. Ю. Голубєвої. Одеса : Фенікс, 2019. С. 4–8.
8. Головатий С. Верховенство права : монографія у 3-х кн. Книга перша. Верховенство права: від ідеї до доктрини. Київ : Видавництво «Фенікс», 2006. 1747 с.
9. Комаров В. В., Сакара Н. Ю. Право на справедливий судовий розгляд у цивільному судочинстві : навч. посіб. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2007. 42 с.
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 10.04.2026).
11. Judgment of the ECHR in the case of Moreira de Azevedo v. Portugal of 23 October 1990, LEX no. 81118.
12. Judgment of the European Court of Human Rights of 28 June 2005, LEX no. 166845.
13. Leigh L. H. The Right to a Fair Trial and the European Convention on Human Rights. *The Right to a Fair Trial*. Berlin, Heidelberg, 1997. P. 645–668. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-642-60274-0_24 (дата звернення: 10.04.2026).
14. Цувіна Т. А. Неупередженість суду в цивільному судочинстві: практика Європейського суду з прав людини та вибрані кейси Верховного Суду. Проблеми законності. 2023. Вип. 160. С. 45–65. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.160.273808>

References

1. Szuber-Bednarz, E. T. (2021). The right to a fair trial in the ECHR judicature. *Studia Administracj i Bezpieczeństwa*, 10(10), 17–27. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.6235>
2. Civil Procedure Code of Ukraine No. 1618-IV (2004, March 18). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
3. Korolenko, V. (2024). Mediatsiia pid chas sudovoho provadzhennia v konteksti spravedlyvosti rozghliadu i vyrishennia tsyvilnykh sprav [Mediation during court proceedings in the context of fairness in consideration and resolution of civil cases]. *Pryvatne Pravo i Pidpryemnytstvo*, 24, 95–103. <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24.13>
4. Bratel, O. (2016). Novyi pohliad na problemni pytannia vyznachennia zavdan ta mety tsyvilnoho sudochynstva [A new view on problematic issues of defining the tasks and purpose of civil proceedings]. *Pidpryemnytstvo, Hospodarstvo i Pravo*, 4(242), 3–12.
5. Zakharova, O. S. (2013). Do problemy vyznachennia zavdan tsyvilnoho sudochynstva [On the problem of defining the tasks of civil proceedings]. *Chasopys Tsyvilnoho i Kryminalnoho Sudochynstva*, 6(15), 61–67.
6. Hetmantsev, O. V. (2014). Poniattia, meta ta zavdannia tsyvilnoho sudochynstva [Concept, purpose and tasks of civil proceedings]. In M. M. Yasynok (Ed.), *Tsyvilnyi protses Ukrainy* [Civil procedure of Ukraine]. Alerta.
7. Holubieva, N. Yu. (2019). Zavdannia tsyvilnoho sudochynstva: Poniattia ta zmist [Tasks of civil proceedings: Concept and content]. In N. Yu. Holubieva (Ed.), *Tsyvilne sudochynstvo u svitli sudovoi reformy v Ukraini: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii im. Yu. S. Chervonoho* (Одеса, 13 hrudnia 2019 r.) [Civil proceedings in the light of judicial reform in Ukraine: Proceedings of the All-Ukrainian scientific and practical internet conference named after Yu. S. Chervonyi] (pp. 4–8). Feniks.
8. Holovaty, S. (2006). Verkhovenstvo prava [Rule of law] (Book 1, Verkhovenstvo prava: Vid idey do doktryny [Rule of law: From idea to doctrine]). Feniks.

9. Komarov, V. V., & Sakara, N. Yu. (2007). Pravo na spravedlyvyi sudovyi rozghliad u tsyvilnomu sudochynstvi [The right to a fair trial in civil proceedings]. Natsionalna Yurydychna Akademiia Ukrainy im. Yaroslava Mudroho.
10. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. (1950, November 4). Council of Europe. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
11. *Moreira de Azevedo v. Portugal*, App. No. 11296/84, European Court of Human Rights (1990, October 23).
12. European Court of Human Rights. (2005, June 28). Judgment. LEX No. 166845.
13. Leigh, L. H. (1997). The right to a fair trial and the European Convention on Human Rights. In *The Right to a Fair Trial* (pp. 645–668). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-60274-0_24
14. Tsuvina, T. A. (2023). Neuperedzhenist sudu v tsyvilnomu sudochynstvi: Praktyka Yevropeiskoho sudu z prav liudyny ta vybrani keisy Verkhovnoho Sudu [Impartiality of the court in civil proceedings: Practice of the European Court of Human Rights and selected cases of the Supreme Court]. *Problemy Zakonnosti*, 160, 45–65. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.160.273808>

Bontlab V. V., Doctor of Juridical Sciences, Professor, Head of the Department of Civil, Commercial, and Labour Law of the Academy of Labour, Social Relations and Tourism

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9153-9516>

The Primary Task of Civil Proceedings as the Principal Guideline for the Fair Adjudication of Civil Cases

This article is devoted to a comprehensive doctrinal study of the primary objective of civil proceedings as a key benchmark for the fair adjudication of cases. It is argued that the primary objective of civil proceedings is not a declaratory principle but a legislative imperative. It is demonstrated that its three-component structure (fair, impartial and timely adjudication) serves as the primary benchmark of justice, which must take precedence over any procedural formalism in order to achieve the ultimate goal – the effective restoration of infringed rights. The essence of a fair trial is revealed, taking into account judicial practice. The author proposes his own understanding of the task of civil proceedings, namely as a legally enshrined imperative consisting in the hearing and resolution of civil cases to achieve the ultimate goal – the effective protection of violated, unrecognised or disputed rights, freedoms or interests. The content of this task is defined as a three-component structure, the elements of which are inextricably linked: fairness, impartiality and timeliness.

Based on an analysis of the works of domestic scholars and the case law of the European Court of Human Rights, it is demonstrated that respect for the right to a fair trial is a guarantee of state stability, whilst its violation undermines the very essence of the effective restoration of an individual's infringed rights.

It is concluded that the legally enshrined objectives of civil proceedings serve as a fundamental guideline and criterion for ensuring the fair adjudication of cases.

Keywords: *civil proceedings, objectives of civil proceedings, court proceedings, justice, impartiality, ECHR.*

Цитування за ДСТУ 8302:2015: Бонтлаб В. В. Основне завдання цивільного судочинства як головний орієнтир справедливого розгляду цивільних справ. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2026. № 2(36). С. 18–27. DOI: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.2.02>

Citation APA: Bontlab, V. V. (2026). Osnovne zavdannia tsyvilnoho sudochynstva yak holovnyi oriiientyr spravedlyvoho rozghliadu tsyvilnykh sprav [The Primary Task of Civil Proceedings as the Principal Guideline for the Fair Adjudication of Civil Cases]. *Bulletin of the Penitentiary association of Ukraine*, 2(36), 18–27. <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.2.02>

Внесок автора. Автор самостійно здійснив концептуалізацію дослідження, аналіз джерел, підготовку тексту статті та формулювання висновків. Автор ознайомився з остаточною версією рукопису, схвалив її та погодився з поданням статті до публікації.

Академічна доброчесність. Автор підтверджує оригінальність, точність і достовірність тексту статті та наведених у ній результатів, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

Використання інструментів штучного інтелекту. Автор засвідчує, що під час підготовки цієї статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Фінансування. Дослідження виконано в межах наукової діяльності авторів у відповідних установах і не мало окремого зовнішнього фінансування.

Author Contribution. The author independently conceptualized the study, analyzed the sources, prepared the text of the article, and formulated the conclusions. The author reviewed the final version of the manuscript, approved it, and agreed to submit the article for publication.

Academic Integrity Statement. The author confirms the originality, accuracy, and reliability of the text of the article and the results presented therein, as well as compliance with the principles of academic integrity.

Use of Artificial Intelligence Tools. The author certifies that no artificial intelligence tools were used in the preparation of this article.

Conflict of Interest. The author declares that there is no actual or potential conflict of interest.

Funding. The research was conducted within the framework of the author's academic activities at the relevant institutions and did not receive special external funding.

Надійшла: 19.04.2026

Прийнята до друку: 17.05.2026

Опублікована: 31.05.2026

Received: 19 April 2026

Accepted for publication: 17 May 2026

Published: 31 May 2026